

Lausunto tekijänoikeuslautakunnan (OKM 2012:2)
mietinnöstä.

12.3.2012

Electronic Frontier Finland ry

www.effi.org

Electronic Frontier Finland ry (Effi) kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto asiasta. Yleisellä tasolla järjestö toivoo, että tekijänoikeuslainsäädännössä luovutaisiin yksittäisten ”pistemäisten” korjausten tekemisestä ja katsottaisiin hetkeksi järjestelmän kokonaistilaa ja uskottavuutta kansalaisten silmissä. Tekijänoikeuksien valvominen käy tekniikan kehityksen myötä aina vain hankalammaksi. Jotta järjestelmä pysyisi pystyssä, sen tulisi olla oikeudenmukainen kansalaisten silmissä. Effin näkemyksen mukaan lainsäädännön ja tuomioistuinten päätösten seurauksena nykyjärjestelmä on menettänyt pitkälle legitimitänsä erityisesti nuoremmissa väestöryhmissä, mitä ei korjata ”valtiollisella propagandalla” tai säädöksiä kiristämällä.

1. Verkkotallennus ja tekijänoikeuslaki

Tekijänoikeustoimikunnan mietinnön tosiasiallisesti tärkein kohta käsittelee verkkotallennuspalveluita. Asiaa on lähestytty valitettavan kapeasti eli verkon TV-palveluiden näkökulmasta, vaikka samat kysymykset koskevat kaikkia verkon sisältöpalveluita. Ne ovat tiivistetysti:

1. Onko verkon yli tarjottu tallennustila yksityistä vai julkista käyttöä (eli “onko kaapelin pituudella väliä”)
2. Mikä on ylläpitäjän vastuu käyttäjien tallentamasta laittomasta sisällöstä (ankara vs. tosiasiallinen tietoisuus)

Mietinnössä ei lopulta esitetä nykytilaan mitään korjausta. Perinteisesti uusiin levitysteknologioihin on sovellettu kollektiivilisensointia ja perinteitä noudattaen tätä vastustetaan tälläkin kertaa jyrkästi oikeudenhaltijoiden puolelta:

”Verkkotallennuspalveluiden toteuttaminen kollektiivihallinnoinnilla vahingoittaisi tv-yhtiöiden omia catch-up-palveluita, jotka muodostavat olennaisen osan televisio-ohjelmistojen kokonaistarjonnasta eikä kunnioittaisi lähettäjäyrityksien päätäntävaltaa omista sisällöistään, jotka muuttuisivat operaattorien VOD- palveluiden raaka-aineeksi. Tämän seurauksena lähettäjäyrityksien kyky panostaa sisältöihin heikkenisi ja lopulta raaka-aineen saatavuus tyrehtyisi.”

Samalla argumentilla kollektiivihallintoa ei tulisi käyttää myöskään radiossa tai TV:ssä. Kuitenkin vuosisadan mittaiset empiiriset havainnot tukevat tulkintaa, että kollektiivilisensoinnilla jaettava ”piirakka kasvaa” ts. kyseillä keinolla päästään yhteiskunnan kokonaisedun kannalta parempaan lopputulokseen. Tällä hetkellä on mahdotonta saada tarvittavia lisenssejä AV-palveluiden lailliseen tarjoamiseen Suomessa – eikä tilanteeseen ole todellakaan tulossa muutosta näköpiirissä olevassa tulevaisuudessa tältä osin. Esimerkiksi TV-kaista on tämän kokenut karvaasti.

Mitään lisenssejä ei edes tarvittaisi, mikäli Suomessa seurattaisiin USA:n esimerkkiä ja todettaisiin verkossa olevien tallennuspalveluiden menevän yksityisen käytön piiriin (vrt. [Capitol v MP3tunes](#)). Esityksessä sivuutetaan tämä vaihtoehto näkemyksemme mukaan aivan liian kevyillä ja tarkoitushakuisilla perusteilla. USA:ssa tuomioistuimet ovat ottaneet vakavasti väitteet tekijänoikeuslain teknologianeutraalisuudesta – sillä, että tiedostojärjestelmissä sama data tallennetaan vain kerran, ei tule olla oikeudellista merkitystä.

Effi esittää, että lainsäädäntö korjattaisiin tältä osin seuraavalla tavalla:

Laki tekijänoikeuslain muuttamisesta pilvipalveluiden turvaamiseksi

1§ Tämän lain tarkoitus on selventää tekijänoikeuslain (404/1961) sisältö siten, että ns. pilvitallennuspalveluiden toiminta on Suomessa jatkossa tekijänoikeudellisesti yksityistä käyttöä.

2§ Muutetaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun tekijänoikeuslain (404/1961) 12§:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 821/2005, seuraavasti:

“Kappaleen valmistamisen valmistuttajan yksityistä käyttöä varten saa myös antaa ulkopuolisen suoritettavaksi.”

“Kappaleen valmistamisen valmistuttajan yksityistä käyttöä varten saa myös antaa ulkopuolisen suoritettavaksi. Yksityistä käyttöä on myös kappaleiden tallentaminen käyttäjän hallitsemiin, mutta ulkopuolisten ylläpitämiin verkkopalveluihin.”

2§ Muutetaan 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun tekijänoikeuslain (404/1961) 12§:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 821/2005, seuraavasti:

“Mitä 2 momentissa säädetään, ei koske sävellysteoksen, elokuvateoksen, käyttöesineen tai kuvanveistoksen kappaleen valmistamista eikä muun taideteoksen jäljentämistä taiteellisin menetelmin.”

”Mitä 2 momentissa säädetään, ei koske käyttöesineen tai kuvanveistoksen kappaleen valmistamista eikä muun taideteoksen jäljentämistä taiteellisin menetelmin.”

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

On myös syytä huomioida, että mikäli verkkotallennuspalvelut ovat yksityistä käyttöä, ne tulisi korvata nykyjärjestelmässä oikeudenhaltijoille laajentamalla tekijänoikeuslain 2 a luvun hyvitysmaksua koskevat säädökset verkkopalveluihin. Tämä voitaisiin tehdä esimerkiksi hyvitysmaksujärjestelmän kokonaisuudistuksen yhteydessä.

2. Esitys verkkosensuurista eli tekijänoikeuslain 56 g §:n muuttamisesta

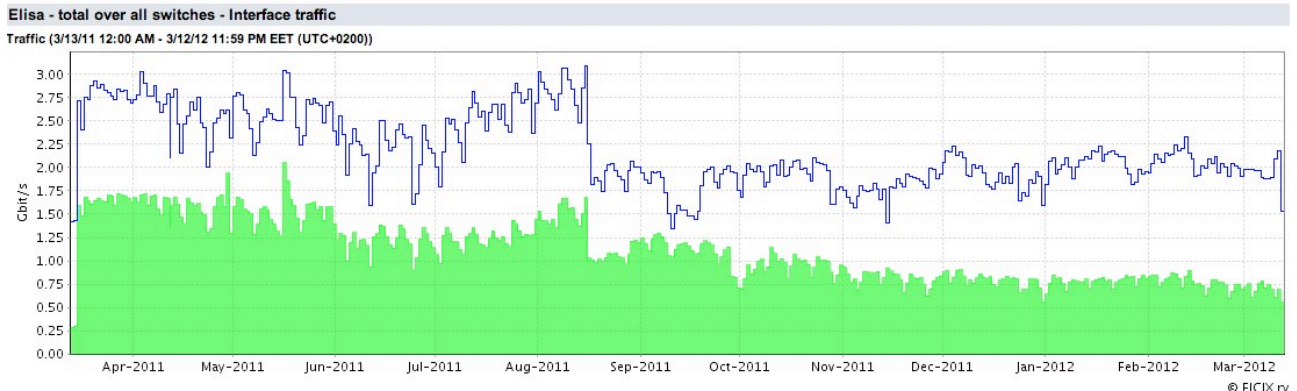
Effin näkökulmasta esityksen periaatteellisesti huolestuttavin kohta on sen sisältämä verkkosensuuriesitys. *Effi vaatii, ettei tehtyä esitystä hyväksytä missään muodossa.* Laki, joka mahdollistaa teleoperaattorien velvoittamisen sensuroimaan tekijänoikeusmateriaalia rikkovia sivustoja on paitsi tehoton, mutta lisäksi voi aiheuttaa huomattavia taloudellisia menetyksiä. Effi viittaakin tältä osin kulttuuriministeri Arhinmäen eduskunnassa kyselytunnilla 20/2012 käyttämään puheenvuoroon:

Arvoisa puhemies! Tärkeä keino siihen, että kulttuurin tekijät saavat toimeentulon työstään, on se, että heillä on helposti käytettäviä luvallisia kanavia, jota kautta tietoa, kulttuurielämyksiä saadaan otettua vastaan ja toisaalta niistä saadaan myös niistä kuuluva korvaus. Sen vuoksi me olemme ministeriössä pyrkineet edistämään kaikenlaisia hankkeita, joissa yritetään luoda entistä parempia kanavia siihen, miten musiikkia, miten elokuvia, erilaisia tiedostoja voi luvallisesti ladata ja niistä kohtuullinen korvaus tekijöille myös tuottaa. Spotify on esimerkki siitä, minkä tyyppisiä ratkaisuja pitää kehittää. Mutta sen sijaan minä en usko, että esimerkiksi se, että pyrittäisiin nettiä sensuroimaan, tuottaa tuloksia, vaan nimenomaan niiden positiivisten keinojen kautta pitää lähteä hakemaan ratkaisuja.

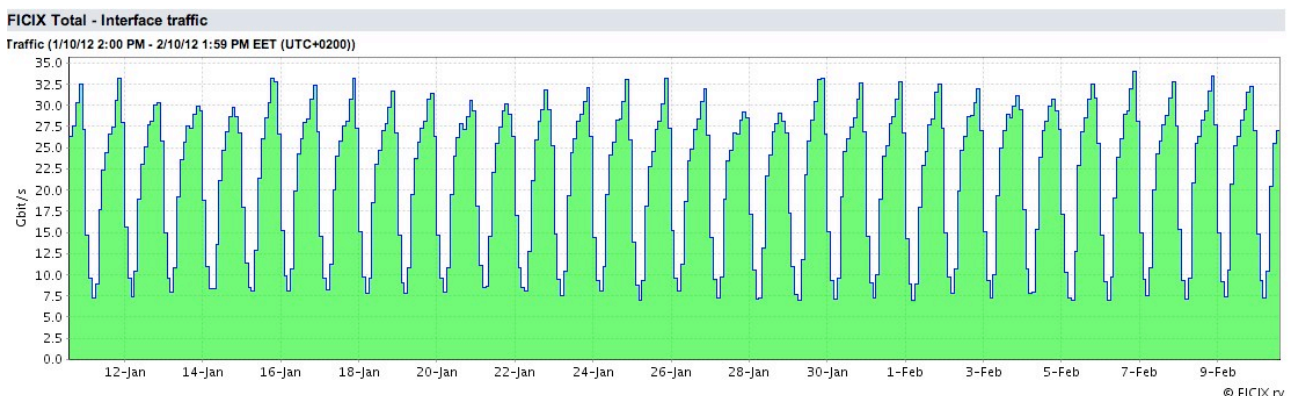
- **Estotoimien tehottomuus**

Sisältöteollisuus on aina vastustanut uusia kopiointitekologioita. Keinotekoiset estotoimet eivät tule onnistumaan, sillä tekniikan kehittyessä kopiointi muuttuu koko ajan helpommaksi, eikä sensuurilla ole kuin korkeintaan lyhytkestoisia vaikutuksia kopiointiin. Uusien estojen myötä tulee myös uusia tapoja kopioida; vain 10 vuotta vanha Napster on esihistoriaa, ja kymmenen vuoden päästä nykyiset Torrent-palvelut ovat unohtuneet uusien helpompien palvelujen myötä. Mitä tulee verkkosensuurin toimivuuteen, kuvaa antanee The Pirate Bay / Elisa-päätöksen vaikutus (tai paremmin sen puute) Suomen verkkoliikenteeseen.

Liikenne Elisan verkossa:

Suomen koko verkkoliikenne tammi-helmikuussa:

Estotoimia voidaan toki toteuttaa tehokkaamminkin ("malli Iran/Pohjois-Korea"), mutta tällöin niiden vaikutukset käyttäjien yksityisyyteen ja verkon yleiseen toimivuuteen ovat vielä tuhoisampia.

- **Estotoimien tarpeettomuus**

Musiikki ja elokuvateollisuuden väitteistä huolimatta verkkopiratismi ei ole tuhonnut kyseisiä teollisuudenaloja. On totta, että "Big Four"-yhtiöillä ei ole mennyt kovinkaan hyvin ja CD-levyjen myyntitulot ovat pudonneet. Tämä on kuitenkin täysin normaalia markkinoiden kehittymistä ja

tärkeämpi mittari onkin kulttuuri- ja viihdesektorin kokonaishyvinvointi. Täältä osin tilanne näyttää varsin hyvältä:

Edes vuosikymmenen lopun taloudelliset ongelmat eivät juuri näkyneet tilastoissa. Suosittelemme täältä osin luettavaksi em. The Sky is Rising-tutkimuksen. (<http://www.techdirt.com/skyisrising/>). Lainsäädännön pohjana tuleekin olla se fakta, että internetin avoimuus tuottaa selkeästi enemmän hyötyjä kuin mitä siitä koituu haittoja.

- o **Estotoimien haitallisuus**

Estotoimien toteuttamisesta aiheutuu monipuolisesti kustannuksia eri toimijoille; estojen toteutus, valvonta ja ylläpito vaativat resursseja sekä operaattoreilta että rakennettavalta verkkoinfralta. Kyseessä olisi tosiasiallisesti merkittävä tulonsiirto lähinnä USA:laisille yritykselle, joiden toimeenpanokustannukset ulkoistettaisiin viime kädessä suomalaisten netinkäyttäjien maksettavaksi.

Tietoverkot ovat nykyään osa välttämätöntä infrastruktuuria, ja niiden esteetön toiminta on oleellinen osa kilpailukykyistä tietoyhteiskuntaa. Ennakkosensuuri ja muut rajoitukset tietoverkon toiminnassa ovat kielteisiä asioita innovaatiolle. Estotoimien tulisi olla aivan viimekätinen keino ongelmien ratkaisemiseen. Nyt tehdyssä esityksessä näin ei ole, vaan se johtaisi sisällöntuottajan kannalta halpana ja helppona prosessina massamuotoisiin ja mekaanisiin sensurointeihin. Samalla on täysin varmaa, että estot kohdistuisivat myös väärin sisältöihin tai toimijoihin. Erittäin kuvaavaa oli, että TTVK ei kyennyt edes esimerkkinään ajamassaan Elisa-tapauksessa tuottamaan oikeaa

listaa blokattavista osoitteista.

3. Esityksen muut kohdat.

Effin mielestä linkittämistä koskeva esitys on nykymuodossaan hyväksyttävä. Verkossa on kehittynyt selkeät pelisäännöt sen suhteen, miten sisällöntuottajat voivat säännellä verkkomateriaaliensa käyttöä (mm. robot.txt:n yms. kautta.) ja tarvetta regulaatiolle ei tältä osin ole. Effi suhtautuu myös varovaisen myönteisesti uutismateriaalin kollektiivisen soinnin lisäämiseen. Se näyttää olevan ainoa poliittisesti ja oikeudellisesti mahdollinen tie vanhemman materiaalin käytön nopealle mahdollistamiselle. Yhtä keskeistä kuitenkin olisi, että samalla viedään eteenpäin ns. orpojen teosten ongelman ratkaisua. Samoin Effi toivoo, että uutismateriaalin käytön suhteen samalla tutkitaan myös ko. aineistojen hyödyntäminen erityisesti tutkimuskäytössä - mihin tosin paras ratkaisu olisi laaja tutkimuspoikkeus taideyliopistojen lausunnon mukaisesti:

” Yliopistojen toimintaedellytykset tulee turvata säätämällä kansallisesti tekijänoikeuden rajoitussäännös, joka laajentaa oikeutta teosten käyttöön tutkimuksessa, tieteellisissä julkaisuissa ja yliopistojen opetuksessa.”

4. Esityksestä puuttuvat kohdat

Effi haluaa kiinnittää lopuksi siihen, että esityksestä puuttuvat tällä hetkellä kokonaan verkkokäyttäjien oikeuksia ja oikeusturvaa lisäävät kohdat. Tämä ei ole erityisen yllättävää, koska verkkokäyttäjät eivät olleet tahona edustettuna lautakunnassa. Tarvetta uudistukselle olisi esimerkiksi välillisen vastuun, hyvitysmaksujen laskuperusteiden ja yksityisen käytön määritelmän osalta.

Electronic Frontier Finland ry:n puolesta,

Ville Oksanen

Varapuheenjohtaja

FT (teknologiaoikeus), OTK